

УПОВНОВАЖЕНИЙ Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

У статті 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання передбачено, що

УВ
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з
прав людини
№22020.2/25/39.1 від 29.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.12.2025 17:19
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань.

Мною, у межах здійснення парламентського контролю за дотриманням конституційних прав і свобод людини та виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ), на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» та відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, виявлено грубі порушення прав людини у діяльності державної установи «Дніпровська установа виконання покарань (№ 4)» (далі – установа, УВП), у якій під час відвідування групою НПМ 16-17 жовтня 2025 року утримувалось 1612 осіб.

Слід зазначити, що у межах процесу вступу України до Європейського Союзу (далі – ЄС) країна продовжує активну роботу над дорожніми картами у сферах верховенства права, реформи державного управління та функціонування демократичних інституцій, які визначають основні напрями реформ, цілі та етапи виконання у ключових сферах, для забезпечення поступового наближення законодавства, інституцій та практик країни-кандидата до стандартів ЄС.

Затверджені дорожні карти у сфері верховенства права та основоположних прав є необхідною умовою для переговорів про членство України в ЄС, у межах виконання Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС» (The fundamentals of the accession process).

Кластер 1 складається з розділу 23 «Судова влада та основоположні права», який передбачає впровадження заходів для усунення порушень, виявлених Європейським комітетом із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Європейський комітет), а також порушень, щодо яких ухвалено рішення Європейським судом з прав людини. Крім того, розділ 23 передбачає заходи з попередження катувань та жорстокого поводження, а також спрямований на посилення гарантій дотримання прав людини в діяльності органів державної влади, зокрема в пенітенціарній системі.

Невиконання заходів, викладених у вищезазначеному стратегічному документі, який визначає ключові реформи та трансформації за відповідними сферами, блокуватиме спроби вступу України до ЄС.

Однак, в пенітенціарних установах продовжують мати місце порушення прав людини, про які йдеться у доповідях за результатами візитів Європейського комітету в Україну.

Частиною 2 статті 11 Закону України «Про попереднє ув'язнення» (далі – Закон) передбачено, що норма площі для однієї взятої під варту особи не може бути меншою 2,5 м², а відповідно до частини 1 статті 115 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

Під час відвідування групою НПМ встановлено, що у камерному приміщенні № 916, де перебувало 6 утримуваних осіб, загальна площа приміщення (разом із площею санвузла) складала 14 м², тобто, фактична площа на одну утримувану особу складала близько 2 м².

Також, порушення норми площі встановлено у камерних приміщеннях №№ 916, 903 та інших.

У пункті 13 Сьомої Загальної доповіді Європейського комітету [CPT/Inf (97) 10] зазначено, що проблема із переповненими камерними приміщеннями призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перенавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Слід зазначити, що вказане порушення неодноразово виступало приводом для подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Так, лише протягом 2024 – 2025 років ЄСПЛ проти України ухвалено 12 рішень щодо заявників, які утримувалися в УВП.

У зазначених рішеннях констатовано порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою, пов'язаних з порушеннями норм площі (близько 2 м²) у камерних приміщеннях, де утримувалися заявники.

За цих підстав ЄСПЛ постановив, що у зв'язку з неналежними матеріально-побутовими умовами порушено вимоги статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

У той же час, на території установи наявна п'ятиповерхова будівля режимного корпусу, яка визнана аварійною і не використовується.

Слід зазначити, що відновлення експлуатації після проведення капітальних робіт зазначеного режимного корпусу дозволить уникати порушень норм площі на одного засудженого чи ув'язненого, які встановлені національними нормативно-правовими актами.

Відповідно до вимог статті 11 Закону та пункту 1 глави 4 розділу IX Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО), особи, які утримуються у СІЗО, забезпечуються індивідуальним спальним місцем.

У ході відвідування камерного приміщення № 903 сектору, в якому утримувалися жінки, групою НПМ зафіксовано наявність 6 спальних місць у той час, як у вказаній камері перебувало 7 осіб. Таке ж порушення зафіксовано у камерному приміщенні № 1031.

У результаті суттєвого перенаповнення камерних приміщень УВП утримувані особи змушені спати по черзі або на підлозі.

Слід зазначити, що вказане порушення виступає підґрунтям для звернень осіб, які утримуються в УВП до ЄСПЛ про порушення вимог статті 3 Конвенції.

Частиною 2 статті 7 Закону визначено, що основними вимогами режиму в місцях попереднього ув'язнення є роздільне тримання різних категорій засуджених та осіб, взятих під варту, передбачених статтею 8 Закону.

Під час відвідування камерного приміщення № 1062, в якому перебувало три особи, групою НПМ зафіксовано, що усі вони відносяться до різних категорій засуджених та осіб, взятих під варту. Так, у зазначеному камерному приміщенні одночасно перебували: особа, узята під варту; засуджена особа, вирок якої не набрав законної сили; засуджена особа, яка рухалась транзитом через УВП.

З огляду на неможливість практичної реалізації вимог діючих нормативно-правових документів щодо роздільного тримання різних категорій засуджених та осіб, взятих під варту у СІЗО, представники групи НПМ дійшли висновку, що існуючі на сьогодні вимоги потребують перегляду з урахуванням вимог Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП), які вимагають обов'язкове окреме тримання тільки кількох категорій осіб, а саме: чоловіків окремо від жінок, повнолітніх окремо від неповнолітніх, засуджених окремо від осіб, яких тримають під вартою (правило 18.8).

У відповідності до вимог національного законодавств на зовнішніх дверях камерних приміщень для тримання засуджених до довічного позбавлення волі установи розміщено поіменні картки з наданням інформації про кримінальні правопорушення, скоєні особами, які в них знаходяться.

Європейський комітет у пункті 52 доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [СРТ/Inf (2020) 40] зазначає, що слід зупинити таку практику, оскільки вона виступає приводом для стигматизації та ускладнення стосунків між засудженими до довічного позбавлення волі та працівниками установи.

Наявні в установі спецзасоби (зокрема, захисні шоломи та бронежилети) належним чином не пронумеровані та у випадку застосування фізичної сили працівником, який використовує зазначені спецзасоби, ідентифікувати його буде неможливо.

У доповіді Уряду України за наслідками візиту 1-10 грудня 2012 року Європейського комітету до України [СРТ/Inf (2013) 23] зазначено, що працівники загону спеціального призначення, які застосували надмірну фізичну силу до засуджених в одній із пенітенціарних установ, були одягнені у спеціальне захисне спорядження (захисні шоломи, бронежилети) без ідентифікаційних номерів, через що неможливо було провести ефективне розслідування щодо встановлення особистостей винних осіб. Через вищевикладене представниками Європейського комітету рекомендовано використовувати чіткий ідентифікаційний номер на кожному одязі/шоломі працівників загону спеціального призначення.

У ході відвідування представниками групи НПМ окремих камерних приміщень режимного корпусу № 4 УВП встановлено надмірну заграбованість вікон та неналежний рівень штучного освітлення.

Так, під час відвідування групою НПМ встановлено, що у камерному приміщенні № 654 рівень штучного освітлення становив 80 lux, при тому, що

згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», Державних будівельних норм України В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 lux.

Також, неналежний рівень штучного освітлення встановлено у більшості камерних приміщень режимного корпусу № 4.

Під час відвідування окремих камерних приміщень установи групою НПМ встановлено, що адміністрацією установи не забезпечуються належні умови проживання для засуджених та осіб, узятих під варту.

Так, значна частина камерних приміщень перебувають у неналежному, а, подекуди, у незадовільному санітарно-гігієнічному стані, та потребують проведення ремонтних робіт, в окремих камерних приміщеннях установи групою НПМ зафіксовано велику кількість комах (тарганів).

Під час відвідування прогулянкових двориків, у яких відбувається прогулянка ув'язнених та засуджених корпусного відділення № 4, групою НПМ зафіксовано, що їх обладнання козирком для захисту від атмосферних опадів перешкоджає потраплянню природного освітлення, тому навіть у денний час у прогулянкових двориках увімкнено штучне освітлення.

Зазначене вище є порушенням вимог пункту 3 глави 2 розділу III ПВР СІЗО, яким встановлено, що прогулянкові дворики слід обладнувати так, щоб нічого не перешкоджало потраплянню до них природного освітлення.

Під час відвідування установи групою НПМ виявлено порушення вимог Кодексу цивільного захисту України у частині вирішення питання щодо укриття населення та його захисту.

Так, у ході опитування ув'язнених та засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, групою НПМ встановлено, що наявні приміщення укриття за призначенням не використовуються.

Таким чином, засуджені та особи, узяті під варту, установи піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії проти України.

У порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417, у деяких камерних приміщеннях УВП групою НПМ зафіксовано експлуатацію утримуваними особами пошкоджених розеток, електрокабелів побутових електроприладів, які втратили ізоляційні здатності, електричних ламп розжарювання без захисних плафонів закритого типу, використання саморобних подовжувачів, що може призвести до виникнення замикань та пожеж.

В окремих камерних приміщеннях установи групою НПМ встановлено порушення вимог статті 8 Конвенції, у якій передбачено право на повагу до приватного життя.

Так, у деяких камерних приміщеннях відсутні двері у санвузлах, що не дозволяє ув'язненим та засудженим усамітнитись та порушує вимоги правила 19.3 ЄСПЛ.

У порушення вимог пункту 8 розділу 5 Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2025/5 (далі – Порядок використання технічних засобів нагляду і контролю), відеокамерами в установі не у повному обсязі обладнано сходові клітини, прогулянкові дворики, коридори режимних корпусів тощо.

Відсутність камер відеоспостереження на зазначених об'єктах значно ускладнює реалізацію безпекових заходів, які має гарантувати персонал установ виконання покарань, у разі застосування до засуджених фізичної сили або інших заходів примусу.

У доповіді Європейського комітету Уряду України за наслідками проведеного візиту до України 4 - 13 серпня 2020 року [CPT/Inf (2020) 40] зазначено, що застосування відеозаписів за допомогою стаціонарних та портативних приладів є потенційною важливою гарантією проти жорстокого поводження, а також корисним заходом безпеки.

У той же час, в установі здійснюється цілодобове відеоспостереження за утримуваними особами, які перебувають у окремих камерних приміщеннях.

Європейський комітет у своїх доповідях постійно наголошує, що застосування цілодобового відеоспостереження у житлових або камерних приміщеннях суттєво порушує право на приватне життя і робить увесь режим ще більш тяжким.

У своїх рішеннях ЄСПЛ зазначає, що цілодобове відеоспостереження у камерних приміщеннях за ув'язненими та засудженими є порушенням вимог статті 8 Конвенції (наприклад, справа «Van der Graaf against the Netherlands» (заява № 8704/03)).

У ході відвідування групою НПМ встановлено, що в установі окремі засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням вимог статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК України та пункту 4.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5.

Так, у ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, які залучаються в установі для виконання робіт з господарського обслуговування, групою НПМ встановлено, що у деяких з них у 2025 році тривалість робочого тижня складала близько 48 годин (у деяких випадках з них – включно з вихідними днями).

Окрім цього, доплата за понаднормову працю таким засудженим не нараховувалася.

Крім того, у ході відвідування групою НПМ встановлено факти системного залучення ув'язнених до праці без належного оформлення трудових відносин та без оплати праці.

У ході конфіденційного спілкування із засудженими та ув'язненими встановлено, що у кожному режимному корпусі установи наявні камерні приміщення, у яких тримаються ув'язнені, які залучаються до роздачі їжі ув'язненим та засудженим. При цьому, такі особи щодня працюють безоплатно, без наявності відповідних медичних карток і без проходження обов'язкового інструктажу з техніки безпеки.

Відповідно до вимог статті 11 Закону та розділу X ПВР СІЗО в місцях попереднього ув'язнення має організовуватися і проводитися медичне обслуговування, а також лікувально-профілактична і протиепідемічна робота відповідно до вимог чинного законодавства про охорону здоров'я.

Однак, під час проведення конфіденційних спілкувань з особами, які утримуються в УВП, до групи НПМ надходили численні звернення про бездіяльність медичних працівників та ігнорування ними скарг на здоров'я пацієнтів.

Відповідно до вимог статті 9 Закону та пункту 1 глави 4 розділу I ПВР СІЗО, особи, взяті під варту, мають право одержувати посилки.

Пункт 5 глави 3 розділу VI ПВР СІЗО визначає, що посилки мають бути вручені ув'язненим і засудженим не пізніше п'яти робочих днів з дня їх надходження до установи.

У той же час, в ході конфіденційного спілкування із засудженими та ув'язненими УВП, до представників групи НПМ надходили численні звернення від ув'язнених та засуджених УВП, що вручення посилок відбувається через 2-3 тижні після їх надходження до установи.

У Другій Загальній доповіді Європейського комітету [CPT/Inf (92) 3] зазначено, що будь-яке обмеження контактів із зовнішнім світом повинно мотивуватись виключно серйозними мотивами безпеки або ж нестачею ресурсів.

У ході відвідування групою НПМ зафіксовано суттєві порушення у веденні працівниками УВП службової документації.

Так, пунктом 10 глави 2 розділу II ПВР СІЗО передбачено, що на період оформлення облікових документів ув'язнені та засуджені розміщуються у приміщеннях збірного відділення на строк не більше двох годин з додержанням вимог ізоляції. Час поміщення осіб до приміщень збірного відділення і час їх переведення до камер фіксуються у книзі чергувань по збірному відділенню.

Згідно записів у книзі чергувань по збірному відділенню, 15.10.2025 поміщення осіб до приміщень збірного відділення розпочалося о 9 годині 40 хвилин, у той час, як згідно записів з камери відеоспостереження, розміщеної у збірному відділенні, поміщення до камерних приміщень розпочате о 9 годині 07 хвилин.

Таким чином, вищезазначене дозволяє припустити, що ув'язнені та засуджені перебувають у приміщеннях збірного відділення більше двох годин.

Слід зазначити, що у ході конфіденційного спілкування до представників групи НПМ надходили звернення про перебування засуджених та ув'язнених у камерних приміщеннях збірного відділення більше 10 годин.

На підставі вищевикладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення та недопущення у подальшому порушень, виявлених у діяльності державної установи «Дніпровська установа виконання покарань (№ 4)», зокрема:

2. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, забезпечити розробку та реалізацію відповідного плану заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому, копію якого направити Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

3. Розробити нормативно-правові акти щодо:

3.1. заборони використання поіменних карт з наданням інформації короткого опису кримінальних правопорушень у засуджених до довічного позбавлення волі;

3.2. роздільного тримання різних категорій засуджених та осіб, взятих під варту, з урахуванням правила 18.8 ЄПП;

3.3. заборони використання камер відеоспостереження у житлових та камерних приміщеннях ув'язнених та засуджених.

4. Забезпечити контроль за усуненням адміністрацією УВП виявлених порушень щодо:

4.1. Дотримання встановленої норми площі з розрахунку на одного засудженого (ув'язненого) згідно вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

4.2. Забезпечення усіх осіб, які тримаються в УВП, індивідуальним спальним місцем.

4.3. Забезпечення контролю за маркуванням наявних в установі спецзасобів (захисні шоломи та бронежилети).

4.4. Проведення заміни ламп освітлення у камерних приміщеннях для забезпечення належного рівня штучного освітлення.

4.5. Проведення дезінфекції, дезінсекції та дератизації камерних приміщень.

4.6. Облаштування усіх прогулянкових двориків з можливістю доступу до природного світла.

4.7. Підготовки пропозицій в частині реалізації права утримуваних в УВП осіб на життя під час оголошення сигналу оповіщення «повітряна тривога».

4.8. Недопущення можливості експлуатації утримуваними особами пошкоджених розеток, електрокабелів побутових електроприладів, які втратили ізоляційні здатності, а також електричних ламп розжарення без захисних плафонів закритого типу та саморобних подовжувачів.

4.9. Обладнання у санвузлах усіх камерних приміщень дверцят для можливості засудженим та ув'язненим усамотнитись.

4.10. Обладнання камерами відеоспостереження усіх сходових клітин, прогулянкових двориків та коридорів режимних корпусів.

4.11. Вжиття дієвих заходів щодо неприпустимості випадків трудової експлуатації засуджених (осіб, узятих під варту). Неухильного дотримання вимог трудового законодавства України у частині захисту трудових прав працівників із числа засуджених та осіб, узятих під варту.

4.12. Забезпечення проведення спільної наради з керівництвом Дніпропетровської багатопрофільної лікарні № 4 філії державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» у Дніпропетровській та Донецькій областях та розробити план-заходів щодо вдосконалення медичного обслуговування, а також лікувально-профілактичної і протиепідемічної роботи відповідно до чинного законодавства про охорону здоров'я.

4.13. Вручення ув'язненим і засудженим посилок не пізніше п'яти робочих днів з дня їх надходження до установи.

4.14. Внесення достовірних записів до книги чергувань по збірному відділенню при поміщенні ув'язнених та засуджених до камерних приміщень збірного відділення.

5. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити мене.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Дніпровська установа виконання покарань (№ 4)» на 21 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Тищенко Руслан (050)-967-95-51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з
прав людини
№22020.2/25/39.1 від 29.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.12.2025 17:19
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400